

ХІІІ Міжнародна науково-практична конференція
«АВІАЦІЙНА ТА ЕКСТРЕМАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ У
КОНТЕКСТІ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ДОСЯГНЕНЬ»

Вероніка Вацюк

здобувач вищої освіти

Національний авіаційний університет

м. Київ (Україна)

Лада Яковицька

професор, доктор психологічних наук,

в.о. завідувача кафедри авіаційної психології

Національний авіаційний університет

м. Київ (Україна)

ВИВЧЕННЯ НЕРВОВО-ПСИХІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПРАЦІВНИКІВ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ

Оцінка психологічного потенціалу працівників кримінально-виконавчої служби є невід'ємною частиною роботи в особливих умовах діяльності. Психологічна оцінка допомагає з'ясувати не тільки стан психологічного здоров'я, а і спроможність до соціальної взаємодії в умовах відносної професійної ізольованості. Важливим компонентом такого відбору є визначення нервово-психічної стійкості особистості до сумісної діяльності в правоохоронних органах.

В контексті специфічних професійних груп, таких якою є кримінально-виконавча служба, професійне вигорання стає все більш актуальною проблемою щодо збереження нервово-психічного потенціалу працівників. Ця категорія працівників знаходиться під постійним психологічним навантаженням через специфіку їхньої діяльності, яка пов'язана з взаємодією з особами, засудженими за вчинення злочинів, та участю у виконанні їх покарань.

Професійне вигорання визначається як процес поступового виснаження нервово-психічного потенціалу працівника під впливом стресових ситуацій на робочому місці, що відображається у зниженні мотивації, підвищенні рівня стресу та відчутті невпевненості у власних силах. Дослідження науковців Н. В. Волинець, О. М. Мірошніченко, Д. В. Ягунов показують, що працівники кримінально-виконавчої служби мають підвищений ризик вигорання через постійний контакт зі стресовими ситуаціями, а також через складні психологічні та етичні

ХІІ Міжнародна науково-практична конференція
«АВІАЦІЙНА ТА ЕКСТРЕМАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ У
КОНТЕКСТІ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ДОСЯГНЕНЬ»

дилеми, з якими вони зіштовхуються у своїй професійній діяльності.

Незважаючи на те, що проблема професійного вигорання має велику увагу з боку наукової спільноти, дослідження щодо впливу вигорання на працівників кримінально-виконавчої служби залишаються досить обмеженими. Це викликає необхідність подальших досліджень з метою розуміння причин та наслідків професійного вигорання в цій конкретній професійній групі, а також розробки ефективних стратегій щодо посилення нервово-психічного потенціалу працівників кримінально-виконавчої служби.

Отже, метою статті є аналіз результатів власного емпіричного дослідження щодо професійного вигорання працівників кримінально-виконавчої служби, визначення його основних причин та наслідків, а також розробка рекомендацій щодо можливих шляхів подолання цього явища з урахуванням специфіки професійної діяльності цієї правоохоронної служби.

Працівники кримінально-виконавчої служби, у своєму щоденному житті, постійно стикаються з викликами, які накладають на них величезний психологічний тиск. Вони змушені вирішувати конфліктні ситуації із засудженими, виконувати непрості та іноді неприємні обов'язки, а також стикаються з травматичними подіями, що можуть вплинути на їхнє психічне становище. Це постійне навантаження не лише фізично, але й емоційно виснажує працівників, спонукаючи їх до відчуття втрати енергії та мотивації. Накопичення цього психологічного тиску може відбитися на їхньому здоров'ї та спричинити професійне вигорання, порушуючи баланс між робочими обов'язками та особистими потребами.

Недолік належної психологічної підтримки та невпевненість у розумінні потреб працівників кримінально-виконавчої служби можуть спричинити серйозні наслідки, зокрема загострення професійного вигорання. Навіть при високій професійній компетентності та відданості, працівники цієї сфери можуть почуватися відчуженими та покинутими в ситуаціях психологічного напруження.

Працівники кримінально-виконавчої служби часто опиняються у ситуаціях, де їм доводиться балансувати між професійними обов'язками

ХІІ Міжнародна науково-практична конференція
«АВІАЦІЙНА ТА ЕКСТРЕМАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ У
КОНТЕКСТІ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ДОСЯГНЕНЬ»

та особистими цінностями. Вони зіштовхуються з конфліктами між необхідністю застосування сили та бажанням зберегти гідність особи. Ці дилеми призводять до почуття психологічного дискомфорту та стають однією з причин професійного вигорання.

У сфері кримінально-виконавчої діяльності функціонує чітка ієрархічна структура, яка обмежує можливість працівників впливати на конкретні ситуації у роботі. Це призводить до почуття безпорадності та стресу серед спеціалістів і сприяє розвитку вигорання. Зважаючи на обмеженість впливу на виробничі умови та їх високу алгоритмізованість, важливо враховувати значення власної ефективності та контролю для психологічного благополуччя працівників.

З метою запобігання вигоранню, необхідно стимулювати ефективну комунікацію між працівниками різних рангів та впроваджувати механізми для врахування думок всіх працівників у процесі прийняття рішень. Відкритий обмін ідеями та думками дозволить зменшити відчуття відчуження і підвищить рівень задоволеності від роботи, що в свою чергу сприятиме зниженню ризику виникнення вигорання серед працівників кримінально-виконавчої галузі.

У ситуаціях екстремального характеру працівники кримінально-виконавчої служби часто знаходяться в гострому внутрішньому конфлікті між вимогами, що пред'являє пенітенціарна діяльність, та їх власними можливостями. Цей конфлікт виникає з двох основних причин. По-перше, це результат підвищення або зміни вимог до особистості та діяльності працівника кримінально-виконавчої служби, що стає особливо актуальним у зв'язку з реформуванням служби. По-друге, це обмеження можливостей самого працівника під впливом різних чинників.

Така подвійність конфлікту пояснює відмінності у рівнях психологічної складності та екстремальності однакових ситуацій для працівників кримінально-виконавчої служби залежно від їхніх індивідуальних характеристик. Особливості цього конфлікту можуть впливати на ефективність роботи працівників та загальне психологічне благополуччя у робочих умовах [1].

ХІІ Міжнародна науково-практична конференція
«АВІАЦІЙНА ТА ЕКСТРЕМАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ У
КОНТЕКСТІ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ДОСЯГНЕНЬ»

З огляду на викладені факти, маємо підстави вважати, що більшість працівників кримінально-виконавчої служби страждають від стресу та професійного вигорання. З метою підтвердження цієї гіпотези, ми провели емпіричне дослідження, використовуючи методики «Диференціальна діагностика депресивних станів» В. А. Жмурова та «Методика діагностики емоційного вигорання» В. В. Бойко.

У нашому дослідженні прийняли участь 23 працівника Київського Слідчого Ізолятора. Відзначимо, що серед учасників дослідження були представники різного віку, статі та військового рангу, що надає нашим результатам широку репрезентативність.

За отриманими результатами, у 82.6% респондентів був виявлений високий рівень емоційного вигорання згідно з методикою В. В. Бойко. Крім того, у 60.9% були виявлені признаки депресивного стану за допомогою методики В. А. Жмурова.

Порівнюючи ці результати з вищезазначеними теоретичними матеріалами, можемо підтвердити, що працівники кримінально-виконавчої служби дійсно стикаються з високим рівнем стресу та професійного вигорання. Показники емоційного вигорання та депресії серед учасників дослідження відображають негативний вплив робочих умов на їхнє психологічне становище.

Отже, важливо вдосконалювати систему кримінально-виконавчої служби, враховуючи комплексну оцінку очікуваного стресового навантаження на працівника. Визначення періодів, коли опірність стресу може знизитися, є критично важливим. Зниження опірності може призвести до ризику прийняття невідповідних рішень у виробничих ситуаціях. Наприклад, у разі спостереження роздратованості, занепокоєння чи агресивності у працівника, варто провести розмову для з'ясування причин та пропонувати прийнятні рішення для їх вирішення.

Забезпечення своєчасних антистресових заходів для розв'язання локальних проблем у початковій стадії може значно зменшити нервово навантаження та забезпечити контрольований стресовий стан. Це відкриває можливості для ефективної боротьби зі стресом, що виникає у зв'язку з вирішенням виробничих завдань [2]. Збереження загального

ХІІ Міжнародна науково-практична конференція
«АВІАЦІЙНА ТА ЕКСТРЕМАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ У
КОНТЕКСТІ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ДОСЯГНЕНЬ»

рівня виробничого стресу на оптимальному рівні дозволить фахівцям успішно справлятися з професійними стресовими ситуаціями.

Література:

1. Тімченко О. В. Психологічний аналіз екстремальних ситуацій у професійній діяльності працівників Державної кримінально-виконавчої служби України. *Право і Безпека*. 2018. № 4. С. 139–143. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2018_4_22.

2. Яковицька Л. С. Професійне вигорання фахівців в умовах війни. *Міжгрупова взаємодія в умовах війни: ідентичності, картини світу, долання травми: матеріали круглого столу* (Київ, 9 червня, 2022 р.). Київ: Талком, 2022. С.67–69.

Оксана Власова-Чмерук

старший викладач кафедри авіаційної психології

Національний авіаційний університет

м. Київ (Україна)

**ЖИТТЄВИЙ ШЛЯХ ТА ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВОЇ
ПЕРСПЕКТИВИ В УМОВАХ ВІЙНИ**

Феномен життєвого планування як основи формування життєвої перспективи має певну еволюцію розвитку. Ключовим у розкритті цієї теми є категорія життєвого шляху особистості. За визначенням В. Панка життєвий шлях «це унікальна, своєрідна драма буття особистості, кожен акт якої є результатом зіткнення безлічі індивідуально-неповторних характеристик і життєвих обставин, соціальних і природних умов існування» [3]. У своєму життєвому шляху індивідуальність реалізує свою біопсихосоціальну природу у певному історичному контексті.

Категорія життєвого шляху розглядається в психології в ряду таких близьких понять як «життєва ситуація», «життєва криза», «життєва перспектива», «доля», «самопроекування» У зарубіжних концепціях і теоріях особистості у контексті вивчення життєвого шляху людини розглядають поняття «самовизначення» та самодетермінація

Поняття життєвого шляху ввібрало в себе трактування